

Akademické a studentské sdílení jako zdroj motivace

Jiřina Jiříčková

Summary

From 1 to 4 December 2022, The International Days "Sharing" with the subtitle Networking of pedagogical study programs took place at the Universität Mozarteum in Salzburg. The intensive programme for both students and academics included keynotes, lectures, workshops, as well as concerts and various guest appearances. As a result of the four-day meeting, where the Czech Republic was also represented, most of the participants were motivated to discuss further, to study the selected topics in more depth, and to find ways to connect the participating academics more closely. This paper offers a reflection on the International Days from the perspective of a music education didactician.

Hudebně pedagogické konference byly a jsou pro mnohé zúčastněné významným inspiračním zdrojem, a to ať už v oblasti vědecké, tak i – zejména v oblasti aplikační a lidské. Setkání s kolegy, kteří se věnují podobným tématům, přinášejí, zcela přirozeně, vedle mnoha dalších aspektů, nové podněty, myšlenky i rozšiřují obzory. Jakkoli nám nedávná doba přinesla všednost do odborného propojení se s kýmkoli a kdykoli na jakoukoli možnou myslitelnou vzdálenost, zůstává, že prezenční setkání vedle nepohodlí z cesty a komplikací s ubytováním nabízí nejen jedinečnou možnost nahlédnout do kulis hostitelského města, ale také do zázemí přijímací instituce, a zejména možnost mnohostranných rozhovorů ať již se známými kolegy, tak i seznámení s novými osobnostmi a hledání společných paralel.

Universität Mozarteum Salzburg jako jediná umělecká univerzita v Rakousku spojuje hudbu, scénické umění a výtvarné umění. Na dva tisíce studentů zde studuje ve stovce studijních programů širokého spektra. Studentům se věnuje na 550 pedagogů v univerzitních kampusech v Salzburgu a Innsbrucku. Mezi jinými jsou na Mozarteu vyučovány také programy pedagogické. Universität Mozarteum tak tvoří význačné nejen umělecké, ale i pedagogické a vědecké centrum, a to jak na regionální, tak i na mezinárodní úrovni. Mozarteum kooperuje s přibližně 100 univerzitami

po celém světě. S ohledem na výše zmíněné by se dalo říct, že setkání, které zde proběhlo na začátku prosince 2022, bylo jedním z mnoha. Ovšem z pohledu přímé účastnice Mezinárodních dní a se zkušeností se srdečným přístupem organizátorů a proaktivním zapojením studentů z několika přizvaných univerzit, nelze setkání hodnotit jinak než jako podnětné, propojující, setkání, které splnilo deklarovaný cíl.

Projekt Mezinárodních dní spolupřádala SOMA, School of Music and Arts Education, a podpořila jako jeden ze dvou regionálních evropských projektů Europaen Association for Music in Schools (tím druhým byla Letní dílna hudební výchovy 2022 Společnosti pro hudební výchovu ČR). Představitelé katedry hudební výchovy na Mozarteu, která akci zaštiťovala, k účasti přizvali své spolupracovníky z rakouských a německých univerzit a jejich studenty a prof. Branku Rotar z Hudební akademie v Lublani a Jiřinu Jiříčkovou se studenty z Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy.

Program cílil jak na studenty, tak i na jejich pedagogy. Zahrnoval klíčové přednášky, semináře a workshopy, které měly představit bohatost širě nabízených uměleckých obsahů ve spojení s pedagogikou. Všechna dílčí setkání k aktivní účasti i diskusím, a to jak v širokém plénu, tak i studentů mezi sebou, v rámci užších skupin jednotlivých univerzit, s vlastními vyučujícími, a v nezanedbatelné míře také k reflexi prožitého. Před vlastním setkáním obdrželi studenti přehled workshopů, které se v daném časovém rámci setkání uskuteční. Z něj si vybírali a zapisovali si jednotlivé workshopy či semináře. Aspekty, které mohly ovlivnit volbu workshopů, byla kapacita místností a skutečnost, že se s ohledem na velkou nabídku některé aktivity časově překrývaly. Program doplňovaly koncerty a taneční vystoupení zpravidla vynikající umělecké úrovně, na kterých vystupovali studenti Mozarteu, na něž navazovala další společenská setkání.

Oficiální zahájení Mezinárodních dní vedle obligátních uvítacích proslovů obstaral virtuální koncert projektu Erasmus + MUSIANDRA. Těžištěm projektu je vývoj hudebních strategií, jak co nejlépe učinit internet místem hudební interakce v uměleckých experimentech přístupných jak pro hudebníky, tak pro posluchače. V rámci koncertu zazněla čtyřruční hra v podání klavíristek v danou chvíli v Berlíně a v Paříži a následně společná hra rockové kapely s dalšími instrumentalisty v jiných lokacích, mezi jinými na Islandu. Hodnoceno čistě subjektivně – estetický ani umělecký zážitek zmíněná vystoupení posluchačům v koncertním sále Mozarteu nepřinesla.

O to větší, umělecky hodnotné a radostnější zážitky přinesly následující večerní koncerty, vystoupení univerzitního pěveckého sboru, velkého dechového bandu, tradiční alpská hudba i taneční vystoupení.

Pozvanými řečníky akce byly bývalá rektorka Soukromé hudební, dramatické a taneční univerzity Antona Brucknera v Linci/ Rakousku Ursula Brandstätter a muzikoložka Alexandra Kertz-Welzel z Ludwig-Maximilians-Universität v Mnichově. Ursula Brandstätter ve své přednášce hledala odpovědi na otázky, jaký je vztah mezi jednotlivými uměními, co je dělá jedinečnými, co se děje, když spolu vstupují v dialog. Brandstätter se pokusila objasnit rozdíly mezi různými uměleckými formami vyjádření jako základ pro analýzu procesů, při kterých dochází ke vzájemné výměně. Současně na konkrétních příkladech představila znakově-teoretickou, a fenomenologickou perspektivu. Přednáška vedla k teorii estetické transformace, která ilustruje zvláštní potenciál transformací jako uměleckého impulsu a didaktického nástroje. Alexandra Kertz-Welzel ve svém příspěvku představila svoji nově vydanou publikaci *Rethinking Music Education and Social Change*. V ní se filozoficky ptala, nakolik jsou hudební pedagogové schopni reagovat na společenské proměny, nakolik je nutné měnit tradiční způsoby výuky hudby, či s jakými výzvami jsou hudební pedagogové konfrontováni.

Workshopy se věnovaly nejrozličnějším uměleckým oblastem – v rámci workshopu, který se zabýval základy zvukové produkce a konkrétními podněty využití rozhlasové produkce pro vlastní pedagogickou práci, byla v účastnících posilována tzv. kritická mediální kompetence, týmová spolupráce a kompetence sociální. Workshop komponování ve virtuální realitě umožnil účastníkům postavit se na virtuální jeviště a vystoupit před velkým publikem. Studenti a pedagogové si mohli vyzkoušet stát se DJ s virtuálním vybavením, nebo třeba jen a pouze tančit na hudbu. Ústřední myšlenkou workshopu bylo zodpovědět si otázku, jaký didaktický potenciál možnosti moderních technologií nabízejí pro výuku současné hudební výchovy. Dalšími z řady workshopů byl workshop fotografický, videoworkshop, workshop nazvaný Jazz/Pop/Rock, neboli jamování, improvizace, swingování, stejně jako workshop tancování rakouských lidových tanců od valčíku přes polku, až k loveckému pochodu či Honakischer. Další z workshopů se věnoval zpěvu feministických písní, projektu, který ukazoval uplatnění uměleckých divadelních postupů ve společnosti – v městském prostoru. Velkou odezvu vzbudil workshop nazvaný

„Šlápni do toho!“ – Lindy Hop Dance, který přenesl účastníky do New Yorku 30. let 20. století.

Některé workshopy se nesly v duchu spíše obecné pedagogiky. Jako například workshop s názvem „Bezpečnější a odvážnější prostory ve vysokoškolském vzdělávání“. V něm se účastníci snažili najít odpověď na otázku: Jak by měl vypadat bezpečný prostor pro studenty a učitele – nyní a v budoucnu? Nebo workshop týkající se tématu udržitelnosti. V něm Katharina Anzengruber představila své téma jako součást projektu Prostory kulturní demokracie, který probíhá v Meziuniverzitním institutu pro vědu a umění ve spolupráci se Salzburškým muzeem. Iris Mangeng provedla účastníky tématem „Je klasická hudba mužská, bílá a evropsky zaměřená?“, Klaus Erika Dietl a Stephanie Müller, umělecké duo z Mnichova, jež se věnuje kolektivním procesům, v nichž performancemi propojuje výtvarné umění, film, sociální vztahy a hudbu, připravila workshop nazvaný „Zpráva o cestě žebříku“. Během živého představení zmíněných umělců účastníci vytvářeli malé textilní koláže.

K programové nabídce dále patřila možnost navštívit a zapojit se do zkoušky transkulturního projektu – pěveckého sboru „Jeden mír“, který na Mozarteu funguje po celý semestr. Podle lektorky, Rosemarie Demelmair představuje sbor místo setkávání lidí z mezinárodních komunit, hudebníků a hudebnic, profesionálních i amatérských zpěváků, lidí různých národností a jazyků. Sborovou nabídku rozšířil workshop „Rock me Amadeus“, který se věnoval zpěvu popových písní ve sborových úpravách.

Obsahem hned několika workshopů byla improvizace: workshop zkoumající téma „Bezpečného prostoru“ se zaměřil na pohybovou improvizaci a byl určen umělcům jako takovým. Galina Vacheva ve workshopu „Koncertních improvizací instrumentalistů a zpěváků“ účastníkům v rychlosti nabídla strategie spontánního tvoření písní, komorní hudby a suit a ukázala náměty pro vzájemnou komunikaci zapojených hudebníků. Vedoucí katedry hudební výchovy Martin Losert vedl workshop „Volné improvizace“, jehož podstatou bylo „vše dovoleno“.

Skutečně multikulturní program nadto obohatily tzv. vystoupení hostů. Pozvaným akademikům i studentům byl svěřen časový prostor půl hodiny pro to, aby libovolným možným způsobem zaujali zbylé účastníky akce. V průběhu čtyř dnů

proběhlo celkem pět půlhodinových výstupů, které se různily od prožitkového vokálního workshopu (Jiřina Jiříčková), přes studentské performance založené na řízené kolektivní improvizaci, až po emotivně silné vystoupení původem ukrajinských studentů, prezentujících téma „Hudba v područí války“, zaměřeného na aspekty soudobé ukrajinské písně.

V závěru Mezinárodních dnů Sdílení se uskutečnila poměrně zevrubná a hodnotná skupinová reflexe proběhlé akce. Místní studenti, hosté, studentští i akademičtí účastníci většinově kvitovali žánrovou pestrost připravených workshopů, množství získaných podnětů pro další studium, výzkum i pedagogickou praxi. Mezi akademiky s úsměvy zaznívaly náměty na možné další setkání, na navázání dalším ročníkem akce, třeba i na jiné univerzitě či v jiné zemi.

V kontextu didaktiky hudební výchovy se některé ze zmíněných dílčích aktivit mohly zdát jako příliš obecné, jiné věnující až přílišný prostor společenským tématům, kde hudba stála jakoby na pokraji zájmu. Na straně druhé je právě množství podnětů a úhlů pohledu, se současně velkou snahou o propojení se, o vzájemný dialog a spolupráci, možné vnímat jako nesporný přínos a obohacení pro člověka, který chce svým studentům napomoci kultivovat jejich lidské kvality a dosáhnout takových profesních kompetencí, aby byli výbornými učiteli a zároveň vzdělanými osobnostmi s všeobecným kulturním rozhledem a vyspělými sociálními dovednostmi. Setkání, jako byly Mezinárodní dny Sdílení, nepochybně napomáhají vést studenty správným směrem. Zároveň jsou samotným akademikům nesporným motivačním zdrojem.

Résumé

1. – 4. prosince 2022 proběhly na Universität Mozarteum v Salzburgu Mezinárodní dny „Sdílení“ s podtitulem Propojování pedagogicky zaměřených studijních programů. Intenzivní program určený jak studentům, tak i akademikům zahrnoval vystoupení klíčových řečníků, přednášky, workshopy, ale také koncerty a různorodá vystoupení hostů. Výsledkem čtyřdenního setkání, kde měla své zastoupení také Česká republika, byla motivace většiny zúčastněných k dalším diskusím, k hlubšímu studiu vybraných témat, i k hledání cest k užšímu propojení zúčastněných akademiků. Tento příspěvek nabízí reflexi Mezinárodních dnů z pohledu didaktika hudební výchovy.

Klíčová slova: Universität Mozarteum, Mezinárodní dny „sdílení“, motivace, networking studentů a akademiků, didaktika hudební výchovy

Key words: Universität Mozarteum, International days "Sharing", motivation, networking of students and academics, didactics of music education

PhDr. Jiřina Jiříčková, Ph.D. působí jako odborná asistentka na KHV PedF UK. Je předsedkyní Společnosti pro hudební výchovu ČR, místopředsedkyní České Orffovy společnosti, členkou prezidia České hudební rady. Oblastmi jejího profesního zájmu jsou didaktika hudební výchovy, hudebně pohybová výchova, Orffův Schulwerk a profesní kompetence učitelů hudební výchovy.

Kontakt

jirina.jirickova@pedf.cuni.cz